

VČP RS – DPM
NVO-ZDUS

**POROČILO O DELU NVO-ZDUS
pri VČP RS – DPM, za leto 2022**

» Vedno je pravi čas,
da storimo to, kar je prav«.
(M. Luther King)

Ljubljana, februar 2022

Poročilo o delovanju NVO-ZDUS pri VČP- DPM za leto 2022

Obravnavano leto je potekalo v precej podobnih okoliščinah kot preteklo. Čas covida se je nadaljeval in krojil vsakdanjost povsod, tudi v institucijah, kjer smo opravljali svoje programske naloge nevladne organizacije. Zaznave in ugotovitve so se ponavljale, žal je bilo tu mnogo tudi onih nerešenih, katere smo predhodno že večkrat predlagali odgovornim v ukrepanje in rešitev.

V državnem preventivnem mehanizmu niso spreminjali organizacijskega in vsebinskega delovanja, zato uvodno predstavitev vloge in pomena NVO-ZDUS pri DPM lahko povzamemo iz predhodnega poročila.

Državni preventivni mehanizem (DPM)

1. Naloge in delovanje DPM, je opredeljeno s protokolom v OP h konvenciji Združenih narodov proti mučenju in drugim krutim, nečloveškim poniževalnim kaznim ali ravnanju. Protokol DPM dovoljuje ali ne dopušča določenih ukrepanj. **Tako ima DPM pooblastila** **da:**

- na krajih odvzema prostosti preverja ravnanje z osebami, ki jim je odvzeta prostost,
- ob upoštevanju norm Združenih narodov daje priporočila ustreznim državnim organom, da bi izboljšali ravnanje z osebami, ki jim je odvzeta prostost,
- poda predloge in pripombe k veljavnim ali predlaganim zakonom,
- organizira pogovore s predstavniki posameznih državnih organov,
- sodeluje z mednarodnimi organizacijami, izvaja redne operativne naloge po veljavnem delovnem programu.

2. Česa DPM ne more storiti:

- ne more odpraviti kršitve oz. nepravilnosti namesto pristojnih organov ali spreminjati njihove odločitve in ne more reševati individualnih pritožb oseb na krajih odvzema prostosti,
- pritožbe zoper akte ali ravnanja teh organov mora oseba podajati po predpisanih pravnih poteh. Če oseba meni, da te niso (bile) učinkovite, se lahko obrne na VČP.

Za izvajanje nalog in pooblastil DPM so vključene tudi Nevladne organizacije (NVO). Ena izmed izbranih je tudi NVO-ZDUS.

Nevladna organizacija –ZDUS

NVO-ZDUS je v letu 2022 štela 7 članic, kot zastopnic miselnosti in usmeritev ZDUS pri delovanju DPM. Konkretno pri obiskih so bile vključene 4 članice.

Osnovne naloge članov NVO pri DPM:

- sodelovanje v skupinah pri obiskih v zavodih in institucijah, ki so vključene v obravnavo s strani DPM,
- vsaka skupina, ki opravlja nadzor je sestavljena iz predstavnika DPM in člana izbrane NVO. Izbor sledi predvsem poznavanju področja, v katerega sodi obiskana institucija ter regijskemu upoštevanju,
- po končanem obisku je potrebno pripraviti poročilo, pridruženi član NVO zaznamek v ožjem obsegu, predstavnik DPM pa konkretizacijo uradnega poročila o ciljnem obisku, za kar je tudi pristojen. Lahko pri tem sodeluje tudi član NVO po predhodnem dogovoru z odgovornim predstavnikom DPM,
- vsak član naše NVO pa pripravi Letno poročilo o opravljenih obiskih, z osebnimi mnenji, zaznavami in predlogi za izboljšanje zatečenega stanja.

Nabor izbranih zavodov in institucij za obiskovanje je širok. V obravnavanem letu so bile 4 članice NVO-ZDUS prisotne pri obiskih v različnih zavodih in institucijah, in sicer 16x:

1. Lilijana Jazbec 7x:

- DSO Ptuj
- CDUV Radovljica
- ZPKZ Ljubljana
- ZPKZ Dob pri Mirni
- VDC INCE, Naša Hiša Groblje
- KC Palčica Grosuplje
- VDC Črnomelj

2. Stanka Radojčič 1x:

- VDC Kranj

3. Slavica Frelj 4x:

- DSO Ajdovščina
- DSO Sežana
- DSO ?

4. Marija Krušič 2x:

- DSO Novo Mesto
- DSO Metlika

Poročila, ki so jih članice posredovale za to obravnavano leto so bila sicer obširna, pač s poudarkom podrobnega opisa le posameznih obiskov. Da bo skupno letno poročilo zadostilo normativu bistvene problemske vsebine, bom poskušala strniti podane misli avtoric v enotno informacijo, njihova poročila pa dodajam kot prilogo v pomoč pri razumevanju.

Združene misli iz posameznih poročil predstavnic:

- **Med negativne ugotovitve** se je močno izpostavilo dogajanje v zvezi s **COVIDOM**. Posledice v domovih in institucijah so povzročile zelo nevarne socialne izolacije, osamljenost oskrbovancev, njihovo odtujenost od svojcev in okolja, kar je vse močno vplivalo na njihovo splošno počutje in kognitivne sposobnosti. Zlasti otroci so čutili

odtujenost od družine. Tudi sicer so bile opažene slabše med družinske povezave, v nekaterih primerih so odrasli potomci spregledali svoje skrbniške obveze in odnose do staršev.

Sicer so v vseh domovih in institucijah skrbno upoštevali in izvajali dana navodila in ukrepe ter tako preprečevali možnost nevarnega širjenja ali še hujših posledic.

Ob naših opozorilih zaposlenim o njihovih nedoslednostih, so bili nekajkrat izrečeni neopravičeni izgovori, ki so morda posledica enakemu odnosu odgovornih organov.

- Druga ugotovitev težav, so še vedno **nerešeni kadrovski problemi**, nedodelani standardi in normativi. Ta problem se zlasti odraža v domovih z dementnimi oskrbovanci. Pojavnost demence narašča in kar je najbolj zaskrbljujoče da se starostna meja te bolezni niža.

Dementni oskrbovanci potrebujejo dosti več skrbi in pozornosti oskrbovalcev, zato je kadrovska neurejenost tu še bolj izrazita. Delo s temi oskrbovanci je težje, zahteva ustrezno strokovno in socialno osebnost. Torej delo ni dovolj privlačno, niti glede nagrajevanja pa tudi preobremenjenosti zaradi pomanjkanja delavcev. Zato lahko prihaja do problematičnih situacij v poteku oskrbovanja.

- Žal pa se ne izogniti tudi vsakoletnemu poročanju o **bivanjski problematiki**. Vsi zavodi in institucije so bivanjsko nedorečeni, prostorske kapacitete so premajhne, zahtevajo novogradnje oz. obstoječe dopolniti z ustreznimi prostorskimi normativi.

Kolikor je na eni strani pomanjkljivosti, pa na drugi strani oseben, **pozitiven pristop vseh oskrbovalcev** pomaga reševati objektivne nedoslednosti. Da bi oskrbo približali potrebam in željam oskrbovancev, iščejo optimalne možnosti.

- Organizirajo vseh vrst delovnih terapij za ohranjanje fizične in kognitivne sposobnosti.
- Zanimivo je uvajanje sodobnih metod, kot prijateljevanje z živalmi.
- Zelo je sprejeto vključevanje oskrbovancev v vseslovenski projekt »Radi pišemo z roko«. Tu se s pisanjem spominov vračajo v svojo preteklost, kar je strokovno priznано pomagalo dementnim.
- Iščejo povezave oskrbovancev z okoljem, kjer lahko obiskujejo njim željene dogodke.
- Zavedajo se, da oskrbovanci pričakujejo čuteč osebni pristop, spoznati morajo njihove karakterne lastnosti, nagnjenja, želje... da bi ta vedenja bila pomoč pri ravnanju z oskrbovanci. Zato so se ponekod lotili pisanja biografij, ki so zadostila samo ozaveščanju oskrbovanca in pristnejšemu pristopu oskrbovalca.
- V ZKPZ, kjer je vsebinska obravnava oskrbovancev specifična napram drugim institucijam, smo dobili razveseljive pohvale. Zavzetost in strokovno ravnanje delavcev se najbolj odraža v osebnem sprejemanju oskrbovancev, ki so izražali zadovoljstvo z deležnimi obravnavami, še zlasti z nudenimi možnostmi psihološke, pedagoške in izobraževalne podpore.
- Čeprav so prostorske kapacitete povsod nezadostne, utesnjenost ovira bivanjsko ureditev po željah, se povsod čuti prizadevnost to izboljšati. Prostore dopolnjujejo s predmeti osebnih nagnjenj in karakteristik ter z izdelki oskrbovancev.
- Inovativnosti res ne manjka, tudi organiziranega medsebojnega druženja – oskrbovanci in delavci, tkanja prijateljskih vezi in dobrih odnosov, vse to omogoča oskrbovancem zavod sprejemati z občutenjem domačnosti.

Zaključni povzetek

Priložena poročila članic, zastopnic ZDUS-a so opisnega značaja konkretnega obiska, iz katerih sem poskusila navesti nekaj skupno izstopajočih videnj in sporočil, kot informacijo in **v razmislek ter ukrepanje določenim odgovornim subjektom.**

- V primeru morebitnega ponovnega pojava **covida**, naj odgovorni za pripravo programov in ukrepov upoštevajo predloge v poročilih po obiskih v zavodih in institucijah, prevlada naj emotivni razum pri ranljivih populacijah v institucionalni oskrbi.
- Odgovorni organi naj končno uredijo celotno **kadrovsko problematiko**, standarde in normative. Delavcem v teh ustanovah morajo priznati njihovo humanitarno delo, motivirati jih s primernim nagrajevanjem in dopolniti dodatne pomožne delovne moči, tudi s prostovoljnimi kandidati. Za to vrstno kategorijo delavcev, bi bilo koristno pristopiti k potrebni prenovi izobraževanja v programski obliki dopolnilnega in priložnostnega usposabljanja. Nerešeno **kadrovsko področje** pomeni tudi vzročno povezavo pri pomanjkljivem ali celo slabem izvajanju delovnega programa in pričakovanih uslug oskrbovancev.
- Tudi **prostorska problematika** je stalna vsebina naših poročil. Nesprejemljivo je, da omejen prostor onemogoča sprejem in nastanitev mnogih, pomoči potrebnih iz različnih ranljivih skupin. Predolge so razprave, odgovorni morajo preiti v aktivnost.
- In končno, veliko je političnih razprav o tej opisani problematiki, **razprave ostajajo preveč le na deklarativni stopnji**. Če vse bolj poudarjamo, da se naša populacija stara, naj ta ugotovitev postane osnova za omogočanje ustreznega doživljanja starejših v razumevajoči socialni družbi.

V začetku leta (14.4.2022), smo izvedli **srečanje članic delovne skupine NVO-ZDUS z odgovornim vodstvom DPM in ZDUS**. Potem ko smo se seznanili z vsebino »letnega poročila o delu za leto 2021«, smo vsestransko izmenjali svoje poglede in stališča, tako na navedeno poročilo, kot na delovanje članic in na splošno problematiko obravnavanega področja. Zadovoljno smo sprejele pohvalo prisotnega namestnika VČP, gospoda Ivana Šelih, za naš prispevek pri DPM, pa tudi oceno priznanja naše strokovnosti na področju dela, zlasti ko gre za obiske v DSO. Ob koncu srečanja, nas je gospod Ivan Šelih obvestil o novem razpisu za članstvo NVO pri sodelovanju v DPM za naslednji mandat. V prepričanju našega pozitivnega odziva, je našo NVO-ZDUS povabil tudi k nadaljnjemu sodelovanju v okviru programa DPM. Žal, odziv je bil z nepričakovanimi odločitvami, razen ene članice, smo se ostale odločile prekiniti sodelovanje. Razlogi so različni in osebne narave – zdravstvene, starostne težave ali pa delovanje na drugih področjih.

Prav je, da odgovorno zaključimo naše požrtvovalno delo, še z zadnjim srečanjem, morda ga bomo le uspele uresničiti. Naj bo naš razhod izpolnjen z zadovoljstvom, da smo marsikateremu osamljenemu, pomoči potrebnemu, ponudile lep trenutek.

Spoštovani namestnik VČP, gospod Ivan Šelih in vsi drugi spoštovani »naši mentorji« pri DPM, vljudno se vam zahvaljujemo, da ste nas sprejemali kot vredne sodelavce, lepo nam je bilo z vami, v naše »vse življenjsko učenje« ste dodali marsikatero novo strokovno spoznanje.

Drage kolegice, značaj naših aktivnosti pri DPM nam ni omogočal pogostih osebnih srečanj, vendar smo vedele – tu smo, skupaj delamo dobro. Naj nam zavestno ostane lep spomin na korektno in prijateljsko skupnost, hvala in pogumno naprej!

Lepo pozdravljeni!

Koordinatorica:

Vida Bogataj, prof.

Ljubljana, februar, 2022

Priloge:

POROČILO O OBISKU

Z Varuhom človekovih pravic - program DPM

v VDC KRŠKO

V sredo, 6. julija 2022, sem v času d 13:30 do 19:30 ure, bila skupaj s predstavnico institucije Varuha človekovih pravic, gospo Sonjo Božič-Testen, prisotna na razgovoru in ogledu prostorov, kjer izvajajo institucionalno varstvo odraslih oseb z motnjo v duševnem in telesnem razvoju v Varstveno delovnem centru Krško, ki ima več enot.

1. Prva obiskana lokacija: Bivalna enota LESKOVEC

Najprej sva se ogledali v Leskovcu, na naslovu Ulica Anke Salmič št. 9a.

Prišli sva nenapovedani in ravno v času, ko so odhajali na svoje domove tisti varovanci, ki jih vozijo na delo v delavnico, ki se nahaja v kletnih prostorih stavbe, kjer je locirana enota. Drugi del varovancev – uporabnikov pa se je ravnokar odpravljal na kosilo na sami lokaciji kjer bivajo. Sprejela nas je medicinska sestra in še ena zaposlena, ki skrbi za kuhinjo (to pomeni, da se v tej enoti tudi kuhajo in pripravljajo obroke ter se jih razdeljuje). Opazila sem, da imajo 5 obrokov na dan, tudi sadje. Pri samem kosilu sta morali zaposleni pomagati nekaterim pri hranjenju. Eden izmed starejših uporabnikov je toliko zmožen, da lahko celo pomaga – sodeluje po navodilih seveda, pri pripravi sestavin za obroke (kot npr.: lupljenje krompirja, čiščenje solate) in tudi pri pomivanju posode ter pri pospravljanju miz v jedilnici. S tem se počuti koristen in ga to izpolnjuje.

Jedilnica, ki je obenem tudi dnevna soba, je opremljena s pohištvo za počivanje in gledanje televizije, izdelovanje ročnih del, barvanje pobarvank in podobno. Po stenah imajo razobešene njihove izdelke (slike oziroma risbe in pobarvanke in podobne predmete ročnih del, ki jih izdelujejo sami uporabniki). Vse izdelke so nam z veseljem razkazali. Prostor je bil ob našem nenapovedanem obisku snažen in videle smo, da so po kosilu takoj počistili mize in tudi po tleh okoli miz. Zatem sva se zadržali v njihovi pisarni v daljšem razgovoru z medicinsko sestro, gospo, ki nama je podrobno odgovarjala na najina vprašanja. Varuhinja si je vse odgovore vestno zapisala, zato o njenih odgovorih jaz tukaj ne bom poročala.

Uporabniki so različnih starosti in z različnimi stopnjami motenj. V glavnem so iz okoliških krajev, kar so mi povedali v razgovoru, ko sem z njimi vzpostavila neposredni razgovor. Nekateri se radi pogovarjajo, nekateri se ne zmorejo zaradi svojega stanja. Veliko sva se pogovarjali z dvema (pol)bratoma, ki sta prišla iz okolice Litije potem, ko jima je umrla mati. Kolikor smo izvedele sta nekoliko težavna (eden od njiju je že imel opravka z varnostnimi organi, ker je nekaj ušpičil). Stanujeta v isti sobi in imata veliko slik, še posebej sta navezana na pokojno mamo, katere sliko imata na vidnem mestu.

VDC Leskovec domuje (obratuje) je v najeti večji hiši (nekdanji gostilni Voglar), ki so jo ustrezno preuredili. Pogledala sem si tiste sobe, kjer so me spustili uporabniki naprej. Spraševala sem jih kako so zadovoljni z zaposlenim osebjem, pa niso imeli nobenih pripomb. Tudi na vprašanje kdo jim čisti sobe, so povedali, da sami dnevno čistijo in da si sami postiljajo postelje. Opazila nisem nekega nereda ali nečistoče, zato sem mnenja, da jim od časa do časa osebje VDC bolj generalno počisti. Tudi perilo in obleko jim perejo v VDC, obešeno perilo pa imajo kar na stojalih pred sobami. Nekaj sob ima izhod na balkone, kjer nekateri lahko kadijo. Tisti, ki kadijo, imajo določeno število cigaret, ki jih dnevno pokadijo in te jim osebje dnevno dodeljuje. Na vratih sob sem opazila, da imajo nalepljene neke risbe in zraven ime, kdo v sobi stanuje. Pred vsakim vstopom v sobo imajo navado, da se na vrata potrka in vstopi šele na povabilo uporabnika. Nisem opazila nočnih lučk na nočnih omaricah, to pa zato, ker jih vodstvo VDC iz varnostnih razlogov ne dovoli. Sobe imajo sanitarne prostore, in sicer po nekaj sob skupaj, seveda določeno in organizirano po spolu. Opazila sem, da se ti sanitarni prostori ne zaklepajo, imajo pa na vratih izobešen napis: PROSTO ali na drugi strani ZASEDENO in to uporabniki pač obrnejo, ko in kadar uporabljajo higienski prostor. Vprašala sem, če se tega držijo in spoštujejo, pa so vsi uporabniki zatrdili, da se. Tisti, s katerimi sem lahko komunicirala, so povedali, da so obiskovali Šolo za otroke s posebnimi potrebami (Osnovno šolo dr. Mihajla Rostoharja) v Krškem.

Nekateri (redki uporabniki v Leskovcu) imajo lahko tudi svoj računalnik, kdor ga pač lahko ima oziroma ga zna uporabljati; imajo lahko tudi svoje telefone (videla sem celo pametne telefone). Za izhode, kot na primer sprehod v okolico, morajo povedati dežurni osebi, ko gredo in se tudi morajo vrniti pravočasno.

Spodaj za hišo imajo tudi dvorišče in prostor, kjer je pokrita terasa z mizo in klopmi. Zraven je tudi vrt z visoko gredo, kjer gojijo zelišča in nekaj vrtnin. Za to skrbi eden od uporabnikov, ki je doma s kmetije in mu to veliko pomeni. Redno zaliva in zelo je bil vesel, ko sva si ogledali njegov (beri njihov) pridelek. Ko sva šli na ta ogled, so naju spremljali uporabniki. Eden izmed njih, star 30 let, me je prijel za roko kot otroka in me vodil na vrt. Razumel je, da nas mora pospremiti na dvorišče, sicer pa sem opazila, da ima težko stanje v razvoju, saj ga je dežurna sestra morala hraniti pri kosilu in mu je lepo dopovedovala, da mora gristi hrano in jo požirati.

Imajo tudi dve zunanji mački, ki ju hranijo. Takšne malenkosti osrečujejo uporabnike VDC-ja, saj se na ta način počutijo koristne. Ta uporabnik, ki pa skrbi za vrt, igra tudi na harmoniko in ga vozijo na učenje v Glasbeno šolo v Krškem.

Za zaključek v Leskovcu: vsekakor imajo premalo zaposlenega osebja, kar se pozna, ko so letni dopusti in je ena od zaposlenih oseb odšla v pokoj. Ob epidemiji covida je osebje še posebej trpelo ob svojem delu, saj se je moralo držati vseh predpisov in zahtev (delali so v skafandrih in podobno). Nekaj kadra si posojajo z bivalno enoto v Brežicah.

2. Druga obiskana lokacija: Bivalna enota BREŽICE, Prešernova 13.

Bivalna enota v Brežicah se nahaja v spodnjih, kletnih prostorih nekdanjega Doma starejših občanov. Nov je moderno zgrajen v neposredni bližini.

V Brežice sva prispeli ravno v času večerje, kjer so dobili tudi zelo razveseljiv dodatek: palačinke. Uporabniki so se tega razveselili kot majhni otroci (kar v nekem pomenu tudi so).

Varuhinja se je pogovarjala z zaposlenima in pisala zapisnik. Sama pa sem v družbi enega od izredno zgovornih uporabnikov, šla na ogled njihovih bivalnih prostorov. Tu ima vsaka soba svoje sanitarne prostore, v sobah sta po navadi dve osebi, odvisno od njunega psihofizičnega stanja. Vsi prostori so zelo čisti in urejeni, vendar pa po sobah nimajo nekih svojih dodatkov po stenah. Bajе jim najemodajalec tega ne dovoljuje. Sem pa videla nekaj lepih slik v večjem skupnem prostoru – t.i. dnevni sobi, ki je ločena in zraven jedilnice. Imajo TV sprejemnik, pa tudi računalnik z internetom. Opazila sem, da imajo nekateri pametne telefone, ki jih uporabljajo. V glavnem so tu domači fantje iz okolice Brežic, so mlajši, in so na prvi pogled videti kot popolnoma normalni ljudje, seveda dokler se ne začneš z njimi pogovarjati. Malo število uporabnic je ženskega spola, mislim, da sem videla vsega 4 uporabnice, ki pa niso bile preveč pogovorljive. Medtem pa so bili fantje skoraj preveč govoreči, veseli in močno prijazni, tako da se je takoj dalo razbrati zakaj so v tej ustanovi. Znali so tekoče povedati marsikaj, tudi izmišljene zgodbe so jim gladko tekale. Vpraševala sem jih katero šolo so končali, kaj delajo in podobno, pa sem dobila veliko odgovorov, ki so bili kar realni. Eden me je vprašal, če sva midve morda inšpektorici. Ker sem rekla, da ne in da sva pač prišli pogledat kako oni živijo, če jim kaj manjka in podobno, se je razgovoril, da še dobro, da nisva inšpektorici, kajti sicer se ne bi tako prijazno pogovarjal z mano. Tudi na moje vprašanje ali so zadovoljni z zaposlenimi, so bili vsi navdušeni in povedali, da so zelo zadovoljni. Sicer pa sem dobila dober vtis glede samih prostorov, ki so lepo opremljeni in kot objekt dobro vdrževani oziroma obnovljeni.

Potem smo ob odhodu še pogledale njihove visoke grede pred samim vhodom v VDC, ki so nam jih uporabniki s ponosom in veseljem razkazali in naju povabili naj še kdaj kaj pridemo.

Skratka, ta dva obiska institucionalnega varstva odraslih oseb z motnjo v duševnem in telesnem razvoju, je bil zame prvi te vrste. Na prvi pogled sem bila šokirana koliko (tudi mladih) ljudi biva v teh enotah, potem pa sem spoznala in se prepričala, da je to za njih iz strani slovenske države pravzaprav pravi blagor, saj marsikdo prihaja iz okolja, ki ni prijazno in razumevajoče do drugačnih oseb. V teh VDC-jih pa najdejo svoj mir, nekaj primerne zaposlitve, tudi primerno vzgojo, razumevanje, sprejetost in vse ostalo kar kot ljudje v bivanjskem smislu potrebujejo.

Vse ostale potrebne podatke bo napisala gospa Sonja Božič- Testen, moj doprinos je videnje in občutenje bivanjskih in drugih razmer v teh enotah.

Marija Krušič

POROČILO O SODELOVANJU PRI OBISKIH DOMOV STAREJŠH OBČANOV,

DNE 24. 8. 2022

1) DOM STAREJŠIH OČANOV NOVO MESTO

Na povabilo mag. Jureta Markiča, svetnika Varuha človekovih pravic, sem se 24. 8. 2022 odzvala na vabilo in skupaj z njim najprej obiskala DSO Novo mesto. Tam sva se zadržala od 8. do 10.30 ure.

Ker so mi dodelili odgovorno osebo za ta oddelek, ki me je sprejela in s katero sem pogledala prav vse prostore na oddelku za dementne stanovalce, sem imela možnost resnično pregledati prav vse prostore in se seznaniti tako z opremo kot s stanovalci na tem oddelku.

Opazila sem, da imajo precej stanovalcev s težjo obliko demence. Nekateri med njimi so še razmeroma mladi (pod 50 let). Tudi sem opazila, da imajo kar precej zaposlenih, čeprav sami trdijo, da jih ni dovolj ker prihaja do izpadov zaradi dopustov in bolniških odsotnosti. Kolikor sem lahko opazila, da zaposleni s stanovalci ustrezno delajo. To ni bilo samo zaradi moje prisotnosti, saj sem se nekoliko prikrila, da me osebje ni videlo.

Sodelovale smo pri fizioterapiji nekaterih skupin. Prav tako sem pogledala kako je neka druga skupina pela, tretja skupina pa je prebirala časopis, reševala križanje. Zelo zanimivo je bilo opazovati večjo skupino, ki se je udeležila slovesne svete maše v živo, ki jo je izvajal župnik. Stanovalci so sodelovali, peli in nasploh izgledali veseli in zadovoljni, čeprav živijo v svojem svetu, jim je takšna aktivnost očitno pogodu in se v njej še vedno najdejo. Neka druga skupina je barvala na liste na katerih so imeli natisnjene določene risbe.

Vsi prostori so čisti. Sobe pospravljene, tudi kopalnice so čiste in pospravljene. Imajo večjo skupino stanovalcev, ki jih imajo razporejene po skupinah in vsaka ima posebej svoj dnevni prostor, kjer je vedno nekdo z njimi in jih animira – seveda njihovemu stanju primerno. Pozanimala sem se tudi kako so izvajali dejavnost v času covida in so mi pokazali kje so imeli vhode za različne cone (rdečo in sivo), da se stanovalci niso med sabo mešali. Je pa bilo izredno težko delati v takratnih pogojih, ne samo zaradi skafandrov, ki jih je nosilo osebje, pač pa še bolj, ker je bilo tem ljudem težko dopovedati in obrazložiti nastalo situacijo.

Da zaključim, v Novem mestu sem bila presenečena in zadovoljna z našim obiskom in vsem kar sem videla in doživela.

2) DOM STAREJŠIH OBČANOV METLIKA – DISLOCIRANA ENOTA

V tej dislocirani enoti sem se jaz kot članica nevladne organizacije zadržala med 11:30 uro in 13. uro.

Tukaj sem bila že pred nekaj leti in sem bila takrat zelo navdušena. Na tem obisku pa sem bila nekoliko manj. Morda je k temu botrovalo to, da mi niso dodelili nikogar, ki bi me spremljal, da bi si v njegovem spremstvu lahko podrobneje ogledala spalne prostore stanovalcev. Tega si nisem upala narediti brez prisotnosti uradne osebe. Bil je ravno čas

kosila, zato je bilo osebje zelo zaposleno z razdeljevanjem obrokov in hranjenjem posameznikov. Sama sem hodila po hodnikih in ogledovala kar sem si pač upala (dnevne prostore, hodnike in stopnišče). Krožila sem po domu kar nekaj časa, tako sem si po trikrat ogledala hodnike in dnevne prostore, se pogovarjala z nekaterimi stanovalci. Pogovarjala sem se tudi s skupino zaposlenih, ko so ravno pripeljale kosilo iz matičnega doma. Opazila sem, da jih ni dovolj in da so zelo zaposlene, zato si jih nisem upala preveč obremenjevati.

Ko sem bila prvič na obisku, se mi zdi, da so imeli več zaposlenih in sem imela boljši občutek glede obravnave stanovalcev, ki so dementni. Tudi zaposleni so sami potarnali, da imajo nizke plače in da jih je premalo. Stanovalcem pa se bolezen poslabšuje, saj je znano, da je demenca progresivna bolezen in je to težka služba, zato težko dobijo zaposlene.

Pogledala sem si tudi okolico doma. Letošnja vročina je naredila svoje, saj je bilo rastlinje v slabi kondiciji, kar je povsem razumljivo. Imajo tudi večje investicijske posege okrog samega doma, zato sem dobila občutek, da je to kar moteče, tako glede hrupa kot neurejenosti okolice. Delajo tudi kamnite škarpe. Sicer pa je dom ograjen in izhod stanovalcem ni možen. Verjetno je otežkočeno tudi sprehajanje po svežem zraku, saj je investicijskih posegov kar precej.

Marija Krušić

Poročilo članice ZDUS
pri izvajanju nalog Državnega preventivnega mehanizma pri
Varuhu človekovih pravic za leto 2022

Članica NVO – ZDUS: Liljana JAZBEC

Štev. obiskov: 7

Posamezni obiski:

1. obisk: Dom upokojencev Ptuj (kontrolni obisk)
Datum: 1. 2. 2022
Vodil odgovorni delavec VČP: mag. Jure Markič
2. obisk: CUDV Radovljica (prvi obisk)
Datum: 1. 2. 2022
Vodila odgovorna delavka VČP: Sonja Božič Testen
3. obisk: Zavod za prestajanje kazni zapora Ljubljana, Odprti oddelek IG (kontrolni obisk)
Datum: 30. 3. 2022
Vodil odgovorni delavec VČP: Robert Gačnik
4. obisk: Zavod za prestajanje kazni zapora Dob pri Mirni, Odprti oddelek Puščava (kontrolni obisk)
Datum: 17. 5. 2022
Vodil odgovorni delavec VČP: Robert Gačnik
5. obisk: Varstveno delovni center INCE, Naša hiša v Grobljah (prvi obisk)
Datum: 18. 5., 20. 6. in 28. 6. 2022
Vodila odgovorna delavka VČP: Sonja Božič Testen
6. obisk: Krizni center za otroke Palčica v Grosupljem (prvi obisk)
Datum: 6. 9. 2022
Vodila odgovorna delavka VČP: Ana Polutnik
7. obisk: VDC Črnomelj (prvi obisk)
Datum: 10. 10. 2022
Vodila odgovorna delavka VČP: Sonja Božič Testen

Nekaj ugotovitev za začetek

Prav vsi, tako stanovalci v domovih za starejše in VDC-jih, kot otroci in mladostniki v VDC-jih, kriznih centrih in hiši za otroke, so v času covida doživljali **hudo socialno izolacijo**, ki se v nekaterih institucijah (zaradi meni nedopustnih izgovorov zaposlenih, vlade...) zavlekla do današnjega dne.

Ukrepi za zaježitev širjenja bolezni so močno posegli v človekove oziroma ustavne pravice vseh nameščenih v institucije (pravica do gibanja, pravica do družinskega življenja, pravica do družjenja, pravica do enake zdravstvene obravnave, pravica do zdravja, pravica do dostojnega umiranja, pravica do nedotakljivosti stanovanja in pravica do pravnega varstva).

Zgodila se nam je huda osamljenost. Obiski svojcev so bili dolge mesece onemogočeni. In prav v tem je morda eden od razlogov za opuščanje obiskov svojcev.

Rada bi opozorila še na (vsaj po mojem videnju) neraziskano področje, ki se nanaša na iskanje vzrokov za odtujenost med odraslimi otroki in ostarelimi starši. **Zanimivo bi bilo preveriti, kdo obiskuje** stanovalce v domovih, v kolikšni meri so deležni ostareli starši obiskov odraslih otrok ter kako pogosti so ti obiski in morda preveriti, kako pomembni so in na kakšen način vplivajo stiki s svojci na stanovalce po namestitvi v dom za starejše ter na kakšen način ob prekinitvi stikov zapolnijo vrzel zaposleni v domovih za starejše. Zanimivo bi bilo izvedeti, v kolikšni meri oziroma če v domovih sploh poizkušajo vzpostaviti pogoje za obnovitev stikov.

Predvidevamo, da se večina odraslih otrok zaveda, da se s plačevanjem oskrbnine njihova skrb za ostarele starše ne konča ter da zagotovo obstaja kar nekaj odraslih otrok, ki po namestitvi ostarelega starša v dom, ne čutijo do njih več nobene obveze in ne kažejo interesa za nadaljnje stike, z miselnostjo »Saj ima tam vse, kar potrebuje.« Ugotovljeno je bilo, da na stike odraslih otrok in ostarelih staršev po namestitvi v dom bistveno vpliva povezanost v matični družini, da na to vpliva veliko dejavnikov ter da so nadaljnji stiki za stanovalca v domu starejših **izjemnega pomena**.

Opozarjati je potrebno na visoko stopnjo osamljenosti, na potrebe starejših in na kakovost življenja po meri posameznika, brez predsodkov in brez obsojanja. Vsaka starejša oseba, ne glede na to, kakšna je njena preteklost, si zasluži pozornost sočloveka in dostojno preživetje zadnjega obdobja svojega življenja.

Osamljenost je psihološki pojav oziroma občutek, kadar ni zadoščeno potrebi posameznika po vzdrževanju stikov in odnosov. Strokovnjaki ugotavljajo, da se pogostost takega občutka v zadnjem obdobju človeštva povečuje. Opaža se v vseh življenjskih obdobjih, predvsem pa pri otrocih in mladih do 20. leta starosti ter pri starejših osebah ne glede na izobrazbo, spol, poklic, status ali kraj bivanja. Omenja se že izraz **epidemija osamljenosti**. Osamljenost družbeni pojav, ki ga je potrebno vzeti zelo resno. Gre za globalni problem v družbi, ki se ga zaenkrat še podcenjuje. Osamljen posameznik za situacijo in stanje, v katerem se nahaja, krivi samega sebe in ne spregovori o svojih občutkih. Ruši se njegova integriteta, samozavest oslabi in intenzivnost stanja osamljenosti se krepi. V krogu ljudi, ob katerih ne čuti pripadnosti, povezanosti in sprejetosti, se ne počuti dobro in si stanje osamljenosti težko prizna.

Afriški pregovor pravi: »Če hočeš hiteti, pojdi sam. Če hočeš priti daleč, pojdi v skupini.«

Moje pomembne zaznave pri obiskih posamezne inštitucije:

1. Dom upokojencev Ptuj (kontrolni obisk)

Od zadnjega obiska članov DPM je prišlo do selitve varovanega oddelka v prvo nadstropje. Razporeditev prostorov je ostala enaka, tudi sobe so dejansko identične, zato stanovalci preselitve praktično niso občutili, s čemer so zaposleni zmanjšali možnost stresa in vznemirjanja stanovalcev. Na dan selitve so stanovalci odšli v prostore delovne terapije, kjer so bili zaposleni z dnevnimi aktivnostmi.

Ob obisku leta 2021 smo Domu priporočili, da se v primeru stanovalca, ki ne more dati soglasja za namestitev na varovani oddelek, pridobi odločitev sodišča še pred namestitvijo na oddelek in ponovno ugotovili, da priporočilo ostaja nerealizirano.

Kot predstavnica nevladne organizacije sem v času obiska dalj časa preživela na varovanem oddelku Doma. Izvedela sem, da vodstvo zavoda redno skrbi za izobraževanja zaposlenih. Še posebej vzpodbuden podatek, da sta delovna terapevtka in fizioterapevtka prihajali na varovani oddelek tudi v času epidemiološko zaostrenih razmer in izvajali individualne vaje ter aktivnosti s stanovalci. V primeru njune odsotnosti so poskrbeli za nadomeščanje. Delovna terapevtka je tudi povedala, da preizkušajo nove pripomočke, ki so jih pripravile šivilje za spodbujanje senzomotoričnih izkušenj. Tako so pripravili predpasnik, ki ga stanovalcu privežejo okoli pasu. Ko stanovalec seže v žep, v njem zatipa obročke, drobno žogico, šumeč papir in podobno. Na predpasniku je tudi zadruga, s katero stanovalec razvija spretnost odpiranja in ponovnega zapiranja. Pripomočki so torej pripravljene tako, da imajo veliko dodatkov, s katerimi se stanovalec lahko poigrava, odpira, tipa in podobno. Za vsakega stanovalca se posebej potrudijo, da najdejo aktivnost, ki mu je všeč. Stanovalce individualno odpeljejo tudi v poseben prostor za multisenzorično obravnavo, kjer so izključeni zunanji dražljaji in sicer z namenom spodbujanja povezovanja čutnega zaznavanja in gibanja. **Prizadevanje delovne terapije za razvoj pripomočkov, ki spodbujajo in posledično ohranjajo fizične funkcije telesa ter predvsem tudi zavirajo napredovanja demence in s tem pomagajo ohranjati duševno zdravje stanovalcev, je vsekakor vredno pohvale.**

Stanovalci varovanega sodelujejo v vseslovenskem projektu »Radi pišemo z roko«. Opazila sem zapise stanovalcev pritrjenih na oglasno desko, ki so se zaposlili s pisanjem imen svojcev, zapisali svoje ime, ali lepo misel. Na varovanem oddelku so v času obiska DPM imeli kanarčka, papagaja in belega zajca. Ptici bivata v skupni kletki v jedilnici. V času obrokov ju zaposleni prekrijejo, saj postaneta preglasni in motita stanovalce. Sicer pa so se nanju navezali in sta jim postali nepogrešljivi, prav tako pa tudi zajec, ki ga stanovalci lahko crkljajo. Na zagotovilo zaposlenih sta na oddelku zgolj dve stanovalki, ki ju svojci ne obiskujejo. V Domu za posameznega stanovalca pripravijo tako imenovano biografijo, ki omogoča vpogled v navade, potrebe in njegov življenjski slog. Biografija osebi pomaga pri razumevanju stanovalca, tudi glede hrane, ki jo ima stanovalec rad, animacije, izbire aktivnosti in podobno. **Pripravo tako imenovane biografije, ki omogoča individualizacijo, torej prilagoditev aktivnosti, hrane, vsakodnevnega življenja na splošno, posameznemu stanovalcu, njegovim željam in navadam, je potrebno pohvaliti.**

Ob rednem obisku leta 2021 smo Domu podali 11 priporočil. Ob tokratnem obisku smo lahko ugotovili, da je od teh Dom sprejel in realiziral sedem priporočil, kar je vsekakor potrebno pohvaliti, medtem ko štirih priporočil, danih ob obisku leta 2021, še ni v celoti realiziral.

2. CUDV Radovljica

Vključenih je 40 otrok in mladostnikov. 20 otrok in mladostnikov biva doma in so v CUDV Radovljica vključeni v dnevno obliko institucionalnega varstva, ki vključuje tudi šolanje, 20 pa jih biva v zavodu. Uporabniki v CUDV Radovljica so iz leta v leto starejši. Otroci in mladostniki se v program vključijo večinoma pri šestih letih, zaključijo pri 26 letih, nato pa ostanejo v

CUDV Radovljica kot uporabniki storitve institucionalnega varstva odraslih ter storitve vodenja, varstva in zaposlitve pod posebnimi pogoji. Z leti se težave z zdravjem pri šolajočih otrocih praviloma še poglobljajo, težave z zdravjem pa doletijo tudi starše, ki so prisiljeni zaprositi za celodnevno varstvo svojih otrok. Iz tega razloga je novih sprejemov zelo malo in ne morejo slediti potrebam. Septembra 2021 so lahko sprejeli le dva nova otroka.

Zaposleni so opozorili na neenakopravnost in diskriminatornost, ki so je deležni njihovi uporabniki s težjimi prizadetostmi. Otrokom in mladostnikom s podobnimi oviranostmi, ki obiskujejo redno osnovno šolo, pripada spremljevalec, medtem ko zakonodaja spremljevalca v socialno varstvenih zavodih ne zagotavlja. Želijo si enake standarde in normative za vse šolajoče otroke.

Med ogledom bivalnih prostorov smo govorili z uporabniki in iz teh pogovorov je bilo mogoče razbrati, da se v zavodu dobro počutijo. V času obiska DPM je bilo v vseh skupinah opaziti dobro vzdušje, uporabniki so bili videti zadovoljni, urejeni. Kot članica nevladne organizacije sem se pogovorila tudi z večino zaposlenih na posameznih oddelkih. Nihče ni izražal kakršnega koli nezadovoljstva. Dve osebi sta povedali, da so po dveh letih epidemije covid-19 bolj povezani in sodelujoči.

3. Zavod za prestajanje kazni zapora Ljubljana, Odprti oddelek IG (kontrolni obisk)

Ob obisku sem opravila razgovore z obsojenci, ki so to želeli. Nihče izmed obsojencev, s katerimi smo opravili pogovore, ni imel pripomb glede namestitve in odnosa zaposlenih do njih oziroma je večina odnos zaposlenih pohvalila, **kar velja posebej pohvaliti**. Ob tem so poudarili, da je tu zanje zelo dobro poskrbljeno. Pohvalili so tudi možnost koriščenja individualnih pogovorov s pedagogoma in psihologinjo, ki občasno prihaja Ljubljane.

Kljub prej navedenim omejitvam skupinskih aktivnosti, pa so obsojencem še vedno na voljo uporabo fitnesa, omogočeno jim je bilo vrtnarjenje, igranje košarke, nogometa in druge aktivnosti na območju oziroma v okolici Oddelka. Ob tokratnem obisku je bilo ugotovljeno, da od začetka leta 2021 v Oddelku, kot novost poteka pilotni projekt »Medena celica – čebelarjenje v zaporu«. Projekt izvaja Društvo Urbani Čebelar (vključeno je v evropski projekt FoodE, namenjeno izobraževanju in urjenju čebelarjev v zaporih). Udeležencem programa se zagotavlja izobraževanje in pridobitev certifikata, in sicer »certificiran čebelarski vajenec«.

4. Zavod za prestajanje kazni zapora Dob pri Mirni, Odprti oddelek Puščava (kontrolni obisk)

Glede bivalnih prostorov obsojencev je bilo ugotovljeno, da do sprememb od prejšnjega obiska ni prišlo, in sicer so obsojenci nameščeni v skupne bivalne prostore (za osem oziroma šest zaprtih oseb). Bivalni prostori so bili v času obiska čisti in prezračeni.

V času obiska je bil najmlajši obsojenec star 28 let, najstarejši pa 75 let.

Vodja Oddelka je v pogovoru pojasnila, da so pred kratkim v Oddelku opravljali meritve »glede prisotnosti plinov«. Ob opravljanju meritev je bila, predvsem v pisarnah zaposlenih, zaznana prisotnost plina radona, dočim pa teh težav v bivalnih prostorih obsojencev niso

zaznali. Meritve sicer še potekajo oziroma so v zaključni fazi. Po zaključku meritev in analizi ugotovitev, bodo verjetno sprejeti potrebni ukrepi. V obdobju razglašene epidemije covid-19, v mesecih april, maj in junij 2020, so oddelek zaprli oziroma so bili vsi obsojenci na prekinitev prestajanja kazni zapora. Po mesecu juniju 2020 pa so bili obsojenci pozvani, da se vrnejo na prestajanje kazni zapora, pri čemer težav z nevračanjem obsojencev niso imeli. Povprečno število obsojencev v Oddelku se je v letih 2020 in 2021 znižalo na 22 nameščenih. V času epidemije so v zavodu ostali le trije obsojenci zaradi visoko rizičnega stika oziroma pozitivnega testa na covid-19. Ob obisku pritožb obsojencev nisem slišala. Vsem zaprtim osebam zagotavljajo vsakodnevno delo. Obsojenci so tudi sami začeli vzgajati sadike, ki jih nato uporabijo za sajenje na vrtu. Od začetka leta 2021 so uvedli pilotni projekt »Medena celica – čebelarjenje v zaporu«. Projekt izvaja Društvo Urbani Čebelar (vključeno je v evropski projekt FoodE, namenjeno izobraževanju in urjenju čebelarjev v zaporih). Udeležencem programa se zagotavlja izobraževanje in pridobitev certifikata, in sicer »certificiran čebelarski vajenec«. Po pojasnilu vodje Oddelka je v času razglašene epidemije covid-19 žal prišlo tudi do tega, da so usahnili tudi sodelovanja z društvoma »Žarek upanja« in »Labirint« ter s sodelovanje s skupino »Anonimni hazarderji«. Po zaključku epidemije oziroma sproščanju ukrepov se v Oddelku ponovno prizadevajo vzpostaviti sodelovanje s prej navedenimi društvi. Nadalje je vodja Oddelka pojasnila, da se s ponedeljkom (4. 4. 2022) v Oddelku začne izvajati nov projekt oziroma delavnice »Križpotja«.

5. Varstveno delovni center INCE, Naša hiša v Grobljah (prvi obisk)

V Bivalni enoti je v času obiska DPM bivalo 29 uporabnikov, 14 moških in 15 žensk, njihova povprečna starost je bila 56 let. 25 uporabnikov je imelo odvzeto poslovno sposobnost in so imeli skrbnike, štirje pa so imeli poslovno sposobnost. Vseh 29 uporabnikov je v VDC INCE vključeno na podlagi predpisov s področja socialnega varstva. Čakalna vrsta je precej dolga in novih sprejemov že dve leti ne zagotavljajo. V načrtu imajo širitev objekta z lesenim prizidkom za uporabnike, ki potrebujejo več nege.

Sogovornica je povedala, da so v Bivalni enoti imeli zelo težko obdobje v drugem valu, ko je bilo med 26. 1. 2021 in 14. 2. 2021 okuženih 27 uporabnikov. Pred epidemijo Sars-CoV-2 je bilo v Bivalni enoti 34 uporabnikov, v času obiska DPM dne 18. 5. 2022 pa jih je bilo 29. En uporabnik je umrl v bolnišnici, kjer je bilo sicer hospitaliziranih pet uporabnikov z okužbo covid-19, po preboleli boleznimi pa so umrle še štiri uporabnice in sumijo, da je šlo za posledice covid-19 (rak, ki je zelo hitro napredoval, srčni zastoj, kap), enemu uporabniku, ki je bil dializni bolnik, pa niso več mogli zagotavljati ustrezne zdravstvene oskrbe in je bil zato premeščen v Dom upokojujencev in oskrbovancev Impoljca. Vodja Bivalne enote je povedala, da je pri uporabnikih po prebolelem covid-19 prišlo do poslabšanja kognitivnih sposobnosti, še posebej izrazito pri uporabnikih z Downovim sindromom. V drugem valu so bile v času okužb enote VDC do 1. 3. 2021 zaprte in zaposleni iz VDC so v tistem obdobju pomagali v Bivalni enoti, ki je deloval na dveh lokacijah. Okuženi uporabniki so bivali v prostorih Bivalne enote, neokužene uporabnike pa so namestili v enoto VDC v Mengšu. Tako so uporabnikom lahko zagotovili več aktivnosti: sadili so rože, hodili na sprehode, se igrali s sestavljanjkami, kockami, družili so se ob kavi, sladoledu, veliko so se pogovarjali. Testirali so se vsako jutro.

Med 38 zaposlenimi v VDC INCE je bilo okuženih 33, med njimi tudi vsi zaposleni iz Bivalne enote, vendar pa se nobena okužba – razen prve – z zaposlenega ni prenesla na uporabnike. V času obiska DPM so bili cepljeni vsi uporabniki (soglasje so dali vsi skrbniki) in približno dve tretjini vseh zaposlenih v VDC INCE.

V času obiska DPM so še vedno izvajali zaščitne ukrepe, po besedah vodje Bivalne enote so se v VDC trudili, da bi uporabniki v enotah VDC maske še vedno nosili, saj ne morejo zagotoviti higiene, zaposleni pa so se vsak dan testirali.

V obdobju epidemije so pričeli z omejevanjem gibanja stanovalcev (sprehodi do bankomata, obisk 50 m oddaljene cerkve, vožnja s kolesom po bližnjem drevoredu in Mengeškem polju, srečanja s sorodniki itd.). Do našega obiska ni prišlo do vnovične vzpostavitve prvotnega stanja. Zato smo **VDC INCE priporočili, da v prouči možnosti ponovne vključitve uporabnikov v aktivnosti v lokalnem okolju ter da tistim uporabnikom, ki so sposobni Bivalno enoto samostojno zapuščati, to omogoči. Prav tako smo MDDSZ priporočili, da zagotovi, da se v vseh VDC v Sloveniji spoštujejo zakonske določbe, ki določajo pogoje za omejitev osebne svobode (morebiti ZDZdr, Družinski zakonik ali druga ustrezna zakonodaja) oziroma določi ustrezna zakonska podlaga in posledično povesod, kjer se uporabnikom omejuje osebna svoboda, zagotovi ustrezna pravna podlaga za njihovo zadržanje.**

6. Krizni center za otroke Palčica v Grosupljem (prvi obisk)

KCO Palčica je namenjen otrokom od rojstva do šest let, za katere pristojni center za socialno delo ugotovi, da jih je treba zaradi njihove zaščite nemudoma umakniti iz ogrožajočega oziroma neprimerne družinskega okolja in namestiti v krizni center. Šlo naj bi za kratkotrajne namestitve, v praksi pa je to prav nasprotno. Otroci ostajajo v Palčici tudi več mesecev (nedejavnost centrov, sodišč?). DPM je ob obiskih kriznih centrov za otroke in mladostnike že večkrat ugotovil, da se je koncept delovanja teh institucij, katerega bistvena elementa sta bila kratkotrajnost in prostovoljnost namestitve otroka ali mladostnika, z novimi nalogami, za katere so postali krizni centri zadolženi, precej spremenil. Krizni centri za otroke in mladostnike naj bi bili namenjeni kratkotrajnim namestitvam, v času katerih naj bi v sodelovanju s pristojnim centrom za socialno delo urejali trajno rešitev za otroka oziroma mladostnika. V primeru otrok, ki so nameščeni v KCO Palčica, je zaradi njihove starosti in razvoja še toliko bolj pomembno, da pristojni hitro najdejo trajnejšo rešitev za njihovo namestitev in da namestitev v kriznem centru ni dolgotrajna.

KCO Palčica Deluje od 2007 in je organizacijska enota Centra za socialno delo Ljubljana (CSD Ljubljana). KCO Palčica je edini krizni center za otroke do šest let v Sloveniji, zato je krajevno pristojen za območje celotne Slovenije. Kapaciteta je 12 otrok, vendar se ta številka presega. Sprejemajo tudi novorojenčke neposredno iz porodnišnice! Iz *Poročila o delu KCO Palčica za leto 2021* izhaja, da število bivalnih dni pred 2019 ni nikoli preseгло 1000 dnevni namestitev oziroma nočitev. Leta 2019 (tj. leta, ko je začel veljati DZ) je bilo število bivalnih dni v KCO Palčica 1156, leta 2020 je naraslo na 1568, leta 2021 na 2161, leta 2022 pa so do konca avgusta imeli že 1942 bivalnih dni. Povprečno število bivalnih dni otrok v letu 2021 je bilo 49,5 dni oziroma 48,5 noči.

2007	113	2015	527
2008	594	2016	573
2009	794	2017	793
2010	545	2018	656
2011	606	2019	1156
2012	771	2020	1568
2013	635	2021	2161
2014	324	2022	1942

Bivalni dnevi v KCO Palčica

Glede na to, da je KCO Palčica edini krizni center za otroke v Sloveniji, krajevno pristojen za vse otroke od rojstva do šest let, glede na podatke o zasedenosti KCO Palčica in zahtevnost dela z otroki, ki bivajo v kriznem centru, je DPM pristojnemu ministrstvu priporočil, da preuči

potrebo po ustanovitvi (vsaj) še enega kriznega centra za otroke do šest let v Sloveniji, in da nato morebitni krizni center za otroke tudi čimprej ustanovi.

Izvedeli smo, da dobi KCO Palčica različno opremo in pripomočke za otroke oziroma sredstva tudi z donacijami posameznikov in podjetij, kar je vzpodbudno in dobrodošlo, po mnenju DPM pa mora v prvi vrsti vso potrebno opremo in pripomočke za potrebe otrok, ki so nameščeni v krizni center za otroke, zagotoviti njegov ustanovitelj.

7. VDC Črnomelj (prvi obisk)

DC Črnomelj je javni socialnovarstveni zavod, ki izvaja institucionalno varstvo ter vodenje, varstvo in zaposlitev pod posebnimi pogoji za odrasle osebe z motnjo v duševnem in telesnem razvoju. V času obiska DPM je bilo v VDC Črnomelj vključenih 60 uporabnikov.

Glede organizacije dela v času epidemije sta sogovornika povedala, da so se uporabniki na omejitve zaradi epidemioloških ukrepov težko privadili. Tudi ena izmed uporabnic je povedala, da je bila zaradi negotovosti in epidemioloških ukrepov, ki so trajali zelo dolgo, v stiski, sedaj pa se počuti sproščeno. V Bivalni enoti so imeli dva večja izbruha bolezni med uporabniki: v februarju 2021 se je okužilo sedem uporabnikov, v aprilu 2022 pa šest. Ni pa bilo težjih potekov bolezni, nihče od uporabnikov tudi ni bil hospitaliziran, tudi smrti zaradi covid-19 niso imeli. So se pa v Bivalni enoti soočili s smrtjo uporabnika v začetku letošnjega leta. Uporabniku, ki je zaradi bolezni raka v zadnjih mesecih življenja potreboval paliativno oskrbo, so le-to zagotovili v Bivalni enoti na stroške VDC Črnomelj.

Večina uporabnikov nima niti želje hoditi sama v zunanje okolje, razen enega uporabnika, ki pa ne zmore sam funkcionirati. Lahko bi šel v spremstvu bolj sposobnih uporabnikov. Uporabnica, ki bi to zmogla, mi je zaupala, da se ne upa prevzeti odgovornosti. Tu se postavlja vprašanje, ali so odhodi v zunanje okolje uporabnikov, ki sami ne zmorejo, v spremstvu tistih, ki lahko, ustrezen način, saj lahko predstavlja veliko odgovornost za uporabnike, ki morajo prevzeti skrb za sostanovalce.

Zapisala: Lili Jazbec, 20. 1. 2023